

การจัดการสิ่งแวดล้อมของเรือนจำ ศึกษากรณีการจัดการขยะ ในเรือนจำพิเศษธนบุรี

Prison environmental management Case study of waste management

In Thonburi Remand Prison

สุระสิทธิ์ ไชยโคตร¹ และชมภานุช หุ่นนาค²

Surasith Chaiyakot and Chompoonuch Hunnak

¹นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

²อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

E-mail: surasithtrp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระบุสภาพปัญหาขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี (2) วิเคราะห์การจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี และ (3) สร้างแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารหลักฐาน และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร และเจ้าพนักงานเรือนจำจำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี ได้แก่ ขยะตกค้างในเรือนจำจำนวนมาก การขนถ่ายขยะไม่สมดุลกับจำนวนขยะ การเน่าเหม็นของขยะ น้ำชะขยะเรื้อราดบนพื้น และปัญหาไม่มีการคัดแยกขยะ เป็นต้น (2) การจัดการขยะในเรือนจำตามแนวคิดวงจรเดมมิงมีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 แต่งตั้งคณะทำงานปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย วางแผนการขนถ่ายขยะออกนอกเรือนจำ และการตั้งงบประมาณจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการร่วมกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด และคัดแยกขยะ การประสานงานขอรับการสนับสนุนรถขนถ่ายขยะจากหน่วยงานภายนอก การกำกับดูแลผู้ต้องขังในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง การจัดซื้อถังขยะแบบแยกประเภท การใช้น้ำหมักชีวภาพราดขยะในบ่อกักเก็บเพื่อกำจัดกลิ่นเหม็น และการนำขยะขุดพลาสติคมาประดิษฐ์ทำเป็นวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการให้คณะทำงาน ทำการตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการลด และคัดแยกขยะ ขั้นตอนที่ 4 กำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อขับเคลื่อนให้ผ่านตัวชี้วัดของผู้บริหารเรือนจำ และ (3) แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรีโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญการพัฒนาการบุคคล โดยจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะที่ถูกวิธี ตั้งแต่กระบวนการ แหล่งกำเนิดขยะ การคัดแยกขยะ การกักเก็บขยะ การแปรรูปขยะ การขนถ่ายขยะ และการกำจัดขยะ แก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง

คำสำคัญ: การจัดการขยะ วงจรเดมมิง เรือนจำพิเศษธนบุรี

Abstract

This research (1) indicated the problem of waste at Thonburi Remand Prison, (2) analyzed the waste management in Thonburi Remand Prison, and (3) constructed a guideline for the development of waste management at Thonburi Remand Prison. Employing a qualitative research, the data collection derived from evidence documents and in-depth interviews, analyzed by an inductive analysis. Key informants consisted of executives and prison personnel by purposive sampling, totaling seventeen people.

Finding revealed (1) the problems of waste were the large amount of residue in prisons, unbalanced waste handling with the amount of garbage, stinking garbage, leachate, and no waste separation, (2) waste management in prisons based on Deming Cycle led to; Step 1 was to appoint a working group to reduce and

separate the waste, plan waste transfer, and set a budget for purchasing equipment. The second step was cooperation and coordination for behavior changing of reducing and separating waste, assistance from external agencies, educating inmates and procurement of separated waste bin, bio-fermented waste water and plastic bottles to create artificial materials. Step 3 was a teamwork performing an inspection of reduction program and waste separation. Step 4 was standard enforcement via indicators of the prison administrators. (3) A guideline for waste management focused on human development by knowledge training project for waste management; processing, separation, containment, reversion, transfer, and disposal.

Keywords: Waste Management, Deming Cycle, Thonburi Remand Prison

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาและขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว ทั้งการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และเกษตรกรรม ทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาขยะล้นเมือง ปัญหาคราบน้ำมัน เป็นต้น สิ่งที่เป็นปัญหามากในปัจจุบันก็คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมการเกิดมลพิษทางกลิ่นขยะเน่าเสีย ซึ่งไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งนี้ตามข้อมูลตัวชี้วัดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนต่อวันของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า สถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนต่อวัน ใน พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ประมาณ 27.37 ล้านตัน หรือ 74,998 ตันต่อวัน ในขณะที่อัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อคน ประมาณ 1.13 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ทั้งนี้ เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ประมาณ 4.86 ล้านตัน คิดเป็น ร้อยละ 18 และในพื้นที่ 76 จังหวัด ประมาณ 22.51 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 82 เมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2551-2560) พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต่อวันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, http://www.onep.go.th/env_data/2016/01_53/, 29 มีนาคม 2562) การดำเนินการจัดการขยะประสบปัญหาการตกค้างของขยะตามสถานที่ต่างๆ สาเหตุเกิดจากการขาดแคลนรถเก็บขนขยะ และการขาดวินัยในตนเองของประชาชนมีการทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะ รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการนำขยะเข้าพื้นที่แคบไม่ได้ เนื่องจากตัวรถมีขนาดใหญ่ นอกจากนี้แล้วเมื่อขยะถูกกักเก็บรวบรวมและนำรถขนขยะขนถ่ายไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบแต่กระทำไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และการกำจัดโดยวิธีการเผาก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ อีกทั้งยังพบว่ามีปัญหาน้ำชะล้างขยะอาจจะเป็นอันตรายปนเปื้อนระบบน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งยังเป็นแหล่งพาหะนำโรค มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม (กรรณิการ์ ชูจันทร์, 2554, หน้า 1-3)

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหาขยะ เนื่องจากขยะเป็นปัญหาระดับประเทศหากไม่ได้รับการกำจัดตามหลักวิชาการ และได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนแล้วจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน จึงได้กำหนดนโยบายให้ขยะเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 โดยได้วาง Road Map เกี่ยวกับการจัดการขยะหรือขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย และได้จัดวางระบบการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนในอนาคตด้วย(นิชชา บุรณสิงห์, <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-069.pdf>, 25 มีนาคม 2562)

เรือนจำพิเศษธนบุรี เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของขยะในแต่ละวัน โดยเป็นผลกระทบมาจากการเพิ่มของจำนวนผู้ต้องขัง หรือสภาวะผู้ต้องขังล้นคุกนั่นเอง โดยมีจำนวนผู้ต้องขังทั่วประเทศจำนวน 381,749 คน มีเรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั่วประเทศ จำนวน 143 แห่ง (กรมราชทัณฑ์, http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2019-03-01, 31 มีนาคม 2562) ซึ่งปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ทำให้มีอัตราเกินความจุโครงสร้างของเรือนจำ ก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น พื้นที่เรือนนอนไม่เพียงพอ ตู้ล็อกเกอร์ไม่เพียงพอ เป็นต้น การอยู่ร่วมกันอย่างแออัดย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดภาวะสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย อันเกิดจากการบริโภค อุบัติเหตุ สิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ และก่อให้เกิดปัญหาต่อเรือนจำ ได้แก่ ปัญหาขยะจำนวนมากในแต่ละวัน จากนโยบายของภาครัฐและนโยบายของ กรมราชทัณฑ์

เรื่องการจัดระเบียบเรือนจำโดยเฉพาะเรื่องความสะอาดภายในเรือนจำ ได้ถูกกำหนดมาเป็นนโยบายเน้นหนัก โดยมีการจัดการระเบียบบนเรือนนอน ห้ามผู้ต้องขังนำสัมภาระขึ้นบนเรือนนอน เว้นแต่แก้วน้ำพลาสติก และบนเรือนนอนต้องมีผ้าห่มแค่ 3 ผืน และการจัดระเบียบภายในอาคาร และรอบบริเวณ ไม่ว่าจะเป็นรางระบายน้ำทั้ง การจัดการกับเศษขยะที่ไหลลงรางจนไปอุดตันที่ปลายราง เศษวัสดุจากการฝึกวิชาชีพ เศษขยะเปียกจากการจัดเลี้ยง และเศษขยะจำพวกพลาสติกบรรจุหีบห่ออาหารหรือของขบเคี้ยวจากร้านสะดวกซื้อที่ผู้ต้องขัง เหล่านี้ เป็นสาเหตุของขยะในแต่ละวันที่มีเป็นจำนวนมาก โดยถ้าเรือนจำจัดการไม่ดีแล้ว ขยะก็จะล้นเรือนจำเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในเรือนจำ และตามมาด้วยปัญหาสุขอนามัยแก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง การนำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติเรือนจำจะควรดำเนินการจัดการขยะอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของเรือนจำ ศึกษากรณีการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี เพื่อนำผลของการศึกษามาใช้ในการแก้ปัญหาขยะในเรือนจำ อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการดำเนินการในการจัดการขยะของเรือนจำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้บริหารเรือนจำ จำนวน 5 คน และเจ้าพนักงานเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำพิเศษธนบุรี จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth - Interview) โดยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารเรือนจำ จำนวน 5 คน และเจ้าพนักงานเรือนจำ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำพิเศษธนบุรี จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารในหน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะ การวางแผนในการจัดการขยะ การดำเนินการแก้ไข การตรวจสอบและเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน และการกำหนดมาตรฐานและปรับปรุงแผนงานในการจัดการขยะ และส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำ เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการขยะจากปัญหาที่พบ และแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในแต่ละขบวนการ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะ การวางแผนในการจัดการขยะ การดำเนินการแก้ไข การตรวจสอบและเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน และการกำหนดมาตรฐานและปรับปรุงแผนงานในการจัดการขยะ และส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำ เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการขยะจากปัญหาที่พบ และแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะ ในแต่ละขบวนการ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้องและความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยยึดหลักความน่าเชื่อถือของเครื่องมือโดยมีปัจจัยสำคัญยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลมี 4 ประการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ตามหลักการดังนี้

1. ความถูกต้องเที่ยงตรงของวิธีการจัดเก็บข้อมูล

1.1 การเลือกตัวอย่างได้จัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแหล่งข้อมูลที่เที่ยงตรงโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

1.2 จำนวนตัวอย่างได้กำหนดไว้อย่างเหมาะสม

1.3 เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทาง ดังนี้

1.3.1 การสร้างแบบสอบถามได้สร้างแบบสอบถามให้มีความครอบคลุมครบถ้วน เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.2 การกรอกแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้จัดทำทดสอบแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อ (1) ตรวจสอบข้อคำถามว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจในคำถามตรงตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้หรือไม่ หากผู้ตอบไม่เข้าใจคำถามหรือเข้าใจผิดจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เที่ยงตรงไม่น่าเชื่อถือ (2) ตรวจสอบความสัมพันธ์ของคำถามตั้งแต่คำถามข้อแรกจนถึงข้อสุดท้ายมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ (3) ทดสอบเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ (4) การปรับปรุงแบบสอบถามให้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยเมื่อได้ดำเนินการตาม ข้อ (1) ถึง ข้อ (4) ข้างต้น ได้นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกต้อง และเชื่อถือได้

2. ความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูล ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เรือนจำระดับผู้บริหารและเจ้าพนักงานเรือนจำ ระดับหัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ความทันสมัยของข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้ดำเนินการจัดเก็บในช่วงเวลาที่มีการแก้ไขปัญหาโดยผู้ให้ข้อมูลจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในเรือนจำโดยตรง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีความสำคัญยิ่งต่อความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยเฉพาะการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ของแหล่งข้อมูลบุคคลสำคัญทุกประเด็นอย่างละเอียดไม่มีการตัดข้อความเนื้อหาของแหล่งข้อมูล หรือทำเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยหรือให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงที่สุด

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลจะต้องดำเนินการให้ครบในหลักการสำคัญ 3 ประการ หรือ 3 เสา ได้แก่ แหล่งข้อมูล การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการใช้หลักการตีความ (Interpretive Analysis) และมีการประมวลผลข้อมูลโดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นของการศึกษาที่กำหนดและเชื่อมโยงประเด็นต่าง ในเชิงเหตุผล และนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาเป็นหลัก

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

จากผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า ขยะเกิดการตกค้างภายในเรือนจำ เนื่องมาจากการขนถ่ายที่ไม่สมดุลกัน จนเกิดการเน่าเหม็น มีน้ำชะขยะเรี่ยราดบนพื้น ปัญหาในการนำรถขนถ่ายเข้าเรือนจำนั้น มีวิธีการขั้นตอนในการขออนุญาตที่ยุ่งยาก และใช้เวลานานมาก เพราะเป็นไปตามมาตรการในการป้องกันสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ โดยมีการตรวจค้นรถยนต์ทุกคันที่เข้าภายในเรือนจำ และปัญหาในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง

2. การจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี PDCA ของ William Edwards Deming เพื่อระดมความคิดของเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการขยะในเรือนจำ เพื่อให้ข้อมูลบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1. P (Plan) ขั้นตอนการวางแผนในการจัดการขยะในเรือนจำ พบว่า เรือนจำได้ดำเนินการวางแผนในการจัดการขยะในเรือนจำ โดยการแต่งตั้งคณะทำงานปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย ภายใต้โครงการทำความ ดี ด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกิจกรรมย่อย มาตรการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยในเรือนจำ โดยคณะทำงานมีหน้าที่ คือ 1) จัดทำแผนปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย 2) เสนอแนะแนวทางการดำเนินงานลด และคัดแยกขยะมูลฝอย 3) กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย 4) บำรุงการ และประสานงาน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่อยู่ภายในเรือนจำ ทั้งนี้ มีการวางแผนในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการเพิ่มรอบในการมารับขยะในเรือนจำเพื่อขนถ่ายออกนอกเรือนจำ และนำไปดำเนินการตามขั้นตอนในการกำจัดของกรุงเทพมหานครต่อไป รวมถึงแผนในการจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องการจัดการขยะ ให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง และแผนในการตั้งงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังขยะแบบแยกประเภท ถังขยะ และงบประมาณในการจัดซื้อรถขนถ่ายขยะ

ขั้นตอนที่ 2. D (Do) ขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามแนวทางที่วางไว้ พบว่า มีการดำเนินการตามโครงการลด และคัดแยกขยะ เพื่อร่วมกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด และคัดแยกขยะ นำไปสู่วินัยการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วและกล่องโฟมบรรจุอาหาร และมีการประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการนำรถเข้ามารับขยะภายในเรือนจำ รวมถึงมีการกำกับดูแลผู้ต้องขังในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง การตั้งงบประมาณเพื่อขอจัดซื้อถังขยะแบบแยกประเภท การใช้น้ำหมักชีวภาพราดขยะในบ่อกักเก็บเพื่อกำจัดกลิ่นเหม็น ในการขนขยะใส่รถขนถ่ายจะมีการนำใส่ถุงพลาสติกเพื่อป้องกันน้ำชะขยะเรี่ยราดบนพื้น และในส่วนของการแปรรูปขยะได้นำขยะจำพวกขวดพลาสติกมาประดิษฐ์ทำเป็นวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ได้แก่ ไม้กวาด แปรงขัดพื้น โคมไฟ และในส่วนของการแปรรูปขยะเป็นปุ๋ยในการจัดการเจ้าหน้าที่ในสถานพยาบาลจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของงานพยาบาลอย่างเคร่งครัดเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว โดยการแยกขยะที่ปนเปื้อน เช่น เข็มฉีดยาที่ใช้แล้วต้องทำลายหัวเข็ม กระบอกฉีดยาต้องแช่น้ำยาฆ่าเชื้อ แล้วนำใส่ถุงขยะสีแดง แยกไว้ต่างหากไม่ปนกับขยะประเภทอื่น ในการขนถ่ายออกนอกเรือนจำนั้น พนักงานประจำรถขนถ่ายจะรู้ว่าถุงแดง เป็นขยะปนเปื้อน จะแยกไว้ต่างหากบนรถขนถ่าย

ขั้นตอนที่ 3. C (Check) การตรวจสอบและเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานในการจัดการขยะของเรือนจำ ได้ดำเนินการให้คณะทำงานตามโครงการคัดแยกขยะ ทำการตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการลด และคัดแยกขยะ พบว่า เรือนจำลดการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม มากขึ้น ขยะตกค้างในเรือนจำน้อยลง ลดกลิ่นเหม็นได้ในระดับหนึ่ง แต่มีบางแดนที่ผลการตรวจสอบพบว่า ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ ต่างกัน และจำนวนผู้ต้องขังที่ต่างกัน ของแต่ละแดน วัสดุอุปกรณ์ที่ยังไม่เพียงพอ แต่โดยภาพรวมถือว่ามีความดีขึ้น ทั้งนี้ได้มีการรายงานผลการคัดแยกขยะให้กรมราชทัณฑ์ทราบทุกเดือน

ขั้นตอนที่ 4. A (Action) การกำหนดเป็นมาตรฐานและปรับปรุงแผนงานของเรือนจำ ได้ดำเนินการตามโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” กิจกรรม มาตรการลด และคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งได้แต่งตั้ง

คณะกรรมการปฏิบัติการลด คัดแยกขยะในเรือนจำ เพื่อดำเนินการตามมาตรการของโครงการ โดยมีการรายงานผลทุกเดือน ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวเรือนจำได้กำหนดเป็นมาตรฐาน เพื่อขับเคลื่อนให้ผ่านตัวชี้วัดของผู้บริหารเรือนจำ

3. แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

เรือนจำพิเศษธนบุรี มีการนำหลักการในการพัฒนาการจัดการขยะเรือนจำที่จะสามารถป้องกันและแก้ปัญหาขยะในเรือนจำระยะยาวได้ ซึ่งจากการศึกษา พบวิธีดำเนินการดังนี้

3.1 แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำ ต้องมีการพัฒนาตัวบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขัง โดยจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะที่ถูกต้อง ตั้งแต่กระบวนการ แยก กำเนิดขยะ การคัดแยกขยะ การกักเก็บขยะ การแปรรูปขยะ การขนถ่ายขยะ และการกำจัดขยะ ในส่วนของการขนถ่ายขยะออกนอกเรือนจำจะต้องมีการกำหนดเป็น มาตรการจัดตารางรอบความถี่ในการขนถ่าย รวมถึงการประสานงานหน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบขนถ่าย ทั้งนี้ในการ พัฒนาขั้นต่อไปเรือนจำจะต้องของงบประมาณในส่วนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะ เช่น ถังขยะแบบแยกประเภท ถังขยะ และงบประมาณในการจัดซื้อรถขนถ่ายของเรือนจำเอง ตลอดจนต้องมีการปลูกจิตสำนึกให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง ในการตระหนักถึงปัญหาขยะ มลพิษต่างๆ และต้องมีการจัดทำรูปแบบให้มาตรฐานสามารถครอบคลุมภารกิจทุกส่วนของเรือนจำในด้านการจัดการขยะ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล รวมถึงการพัฒนาแบบต่างๆ ของการนำขยะมาแปรรูปให้มีความหลากหลาย โดยสามารถใช้งานได้จริงเหมาะสมสำหรับเรือนจำและสามารถลดค่าใช้จ่ายงบประมาณของเรือนจำในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เช่น ไม้กวาด แปรงขัดพื้น โคมไฟ เป็นต้น

3.2 แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะของเรือนจำในแต่ละกระบวนการ ซึ่งมีกระบวนการในการจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจสอบ และด้านการกำหนดเป็นมาตรฐาน มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ด้านการวางแผน เรือนจำ ควรมีการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรของเรือนจำ และผู้ต้องขัง ในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และปลูกจิตสำนึกให้มีความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงต้องมีการวางแผนในการตั้งของงบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังขยะ การก่อสร้างหรือซ่อมแซมบ่อพักหรือบ่อกักเก็บขยะ และจัดซื้อรถขนถ่ายขยะของเรือนจำ

3.2.2 ด้านการดำเนินการ เรือนจำควรมีการพัฒนาด้านการคัดแยกขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม โดยการกำชับเจ้าหน้าที่ในการมอบหมายงานให้แรงงานผู้ต้องขังทำการคัดแยกขยะเปียกออกจากขยะแห้ง และกักเก็บบ่อที่บ่อพักขยะ โดยมีการรดน้ำหมัก EM เพื่อลดกลิ่นเหม็นน้ำชะล้างขยะ รวมถึงการพัฒนาบ่อพักขยะให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย มีฝาปิดมิดชิด และเป็นบ่อแบบแยกประเภทในตัวโดยกันเป็นห้องตามประเภทไว้ ในส่วนของการแปรรูปต้องมีการพัฒนาให้มีความหลากหลาย เช่น ทำไม้กวาด แปรงขัดพื้น โคมไฟ การทำปุ๋ยจากไส้เดือนโดยขยะอินทรีย์ การนำวัสดุที่ชำรุดมาทำใหม่โดยใช้วัสดุจากขยะ เช่น ไม้กวาดทางมะพร้าวที่ใช้งานจนสึกหมดแล้ว แต่ด้ามของไม้กวาดสภาพยังดีอยู่ให้นำด้ามนั้นมาทำเป็นไม้กวาดจากเศษขยะขวดพลาสติก เป็นต้น และเรือนจำต้องดำเนินการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังขยะแบบแยกประเภทให้เพียงพอ รวมถึงการจัดหารถขนถ่ายขยะเป็นของเรือนจำเองโดยเฉพาะ

3.2.3 ด้านการตรวจสอบ เรือนจำ ควรมีการมอบหมายให้คณะกรรมการปฏิบัติการลด คัดแยกขยะ ของเรือนจำ ที่แต่งตั้งขึ้นเป็นผู้ทำการตรวจสอบผลการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการ โดยให้มีการตรวจสอบผลการดำเนินการทุกสัปดาห์ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในการพัฒนาด้านกระบวนการตรวจสอบ นั้น เรือนจำควรมีการแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการขึ้นมาเพื่อดำเนินการตรวจสอบในเรื่องนี้โดยเฉพาะ แยกภารกิจออกจากคณะกรรมการต่างหาก

3.2.4 ด้านการกำหนดเป็นมาตรฐาน เรือนจำควรมีการปรับปรุงมาตรฐานให้มีความครอบคลุมเหมาะสมกับสภาพปัญหาของการจัดการขยะในเรือนจำ และให้เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากสภาพปัญหาขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า การบริหารจัดการขยะยังไม่เป็นระบบขั้นตอนทำให้เรือนจำเกิดปัญหาการคัดแยกขยะ ปัญหาสถานที่กักเก็บขยะหรือบ่อพักขยะมีกลิ่นเหม็น ปัญหาขยะล้นเรือนจำ และปัญหาการขนถ่ายขยะออกนอกเรือนจำ สาเหตุอันเนื่องมาจากปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ทำให้จำนวนผู้ต้องขังมีมากเกินไปจนอัตราความจุปกติของเรือนจำ รวมถึงเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ถูกต้อง จึงส่งผลกระทบต่อจัดการขยะในเรือนจำ ที่ได้พบเจอของผู้วิจัยในครั้งนี้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ชูพันธ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลนครปากเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบในการศึกษาเพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย คือ ภาชนะที่รองรับขยะไม่เพียงพอทำให้ขยะตกค้าง ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ประชาชนไม่นำถุงขยะมูลฝอยไปวางไว้ที่จุดรวม ขยะมูลฝอย รถขนขยะมีสภาพรั่วซึมทำให้น้ำขยะมูลฝอยไหลออกจากรถส่งกลิ่นเหม็น

2. จากการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

ขั้นตอนที่ 1. P (Plan) การวางแผน พบว่า เรือนจำได้ดำเนินการวางแผนในการจัดการขยะในเรือนจำ โดยการแต่งตั้งคณะทำงานปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย ภายใต้โครงการทำความ ดี ด้วยหัวใจ ลดภัย สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกิจกรรมย่อยมาตรการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยในเรือนจำโดยคณะทำงานมีหน้าที่ คือ 1) จัดทำแผนปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย 2) เสนอแนะแนวทางการดำเนินงานลด และคัดแยกขยะมูลฝอย 3) กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย 4) บอณาการ และประสานงาน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่อยู่ภายในเรือนจำ ทั้งนี้ มีการวางแผนในการประสานงานกับสำนักงานเขตบางบอนในการเพิ่มรอบในการมารับขยะใน รวมถึงแผนในการจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องการจัดการขยะ ให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง และแผนในการตั้งงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังขยะแบบแยกประเภท ถุงขยะ และงบประมาณในการจัดซื้อรถขนถ่ายขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ปานพรม (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน ได้แก่ ความเข้าใจว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้และช่วยรักษาสภาพแวดล้อม การมีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอย ทักษะด้านการปฏิบัติในการคัดแยกขยะมูลฝอย ความรู้ความเข้าใจของความหมายในการคัดแยกขยะมูลฝอย และเทศบาลตำบลคลองจิกควรตั้งงบประมาณในการจัดหาถังแยกขยะให้เพียงพอ

ขั้นตอนที่ 2. D (Do) การดำเนินการ พบว่า เรือนจำดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะในเรือนจำโดยมีการดำเนินการตามโครงการลด คัดแยก ขยะ เพื่อร่วมกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด คัดแยกขยะ นำไปสู่วินัยการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วและกล่องโฟมบรรจุอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริยา วชิโรทัย (2556) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเมืองแก่ง จังหวัดระยอง ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนมีความกระตือรือร้นและมีจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมและมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วยสนับสนุนด้านการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ทั้งนี้ในส่วนของการขนถ่ายขยะเรือนจำได้มีการประสานงานขอความร่วมมือกับทางสำนักงานเขตบางบอนในการนำรถขนถ่ายขยะเข้ามารับขยะภายในเรือนจำ โดยมีการจัดตารางเวรรับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่ในแต่ละวันมารับรถขยะเข้าภายในเรือนจำและต้องมีการขออนุญาตและตรวจค้นทุกครั้ง ทั้งนี้ได้มีการกำชับเร่งรัดเจ้าหน้าที่ในการมารับรถขยะให้เร็วขึ้นเพื่อไม่ให้เกินเวลาของรถขนถ่ายในการที่จะไปรับหน่วยงานอื่นด้วย รวมถึงมีการกำกับดูแลผู้ต้องขังในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ปานพรม (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน ได้แก่ ความเข้าใจว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้และช่วยรักษาสภาพแวดล้อม และเรือนจำได้ดำเนินการตั้ง

งบประมาณเพื่อขอจัดซื้อถังขยะแบบแยกประเภท การใช้น้ำหมักชีวภาพราดขยะในบ่อกักเก็บเพื่อกำจัดกลิ่นเหม็น ในการขนขยะใส่รถขนถ่ายจะมีการนำใส่ถุงพลาสติกเพื่อป้องกันน้ำชะล้างขยะรั่วราดบนพื้น และในส่วนของ การแปรรูปขยะได้นำขยะจำพวกขวดพลาสติกมาประดิษฐ์ทำเป็นวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ ไม้กวาด แปรงขัดพื้น โคมไฟ และในส่วนของขยะปนเปื้อนในการจัดการพบว่า เจ้าหน้าที่ในสถานพยาบาลจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของงานพยาบาลอย่างเคร่งครัดเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว โดยการแยกขยะที่ปนเปื้อน เช่น เข็มฉีดยาที่ใช้แล้วต้องทำลายหัวเข็ม กระบอกฉีดยาต้องแช่น้ำยาฆ่าเชื้อ แล้วนำใส่ถุงขยะสีแดง แยกไว้ต่างหากไม่ปนกับขยะประเภทอื่น ในการขนถ่ายออกนอกเรือนจำนั้น พนักงานประจำรถขนถ่ายจะรู้ว่าถุงแดง เป็นขยะปนเปื้อน จะแยกไว้ต่างหากบนรถขนถ่าย

ขั้นตอนที่ 3. C (Check) การตรวจสอบ และเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า เรือนจำได้ดำเนินการให้คณะทำงานปฏิบัติการลด และคัดแยกขยะ ตามโครงการทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตรวจสอบการตามโครงการดังกล่าว พบว่า โดยภาพรวมเรือนจำสามารถลดการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม มากขึ้น และขยะตกค้างในเรือนจำลดลง รวมถึงลดกลิ่นเหม็นได้ในระดับหนึ่ง ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ยังไม่เพียงพอ เรือนจำต้องดำเนินการจัดหาถังขยะแบบแยกประเภท ถูขยะ และรถขนถ่ายขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ปานพรม (2554) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เทศบาลตำบลคลองจิกควรตั้งงบประมาณให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง และเทศบาลตำบลคลองจิกต้องจัดหาถังแยกขยะให้เพียงพอ

ขั้นตอนที่ 4. A (Action) การกำหนดเป็นมาตรฐานและปรับปรุงแผนงานของเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า เรือนจำได้ดำเนินการตามโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” กิจกรรม มาตรการลด และคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานภาครัฐ โดยได้ตั้งคณะทำงานปฏิบัติการลด คัดแยกขยะในเรือนจำ เพื่อดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว ซึ่งมีการรายงานผลให้กรมราชทัณฑ์ทราบทุกเดือน ทั้งนี้เรือนจำได้มีการปรับปรุงแผนงานโดยการนำมาตรการดังกล่าวมากำหนดเป็นมาตรฐาน เพื่อขับเคลื่อนให้ผ่านตัวชี้วัดของผู้บริหารเรือนจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ชูพันธ์ (2554) ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีการนำปัญหาที่พบในการศึกษาไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย

3. จากแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี

3.1 แนวทางในการพัฒนาจัดการขยะในเรือนจำ ควรที่จะต้องมีการพัฒนาตัวบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ และผู้ต้องขัง โดยจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะที่ถูกวิธี ตั้งแต่กระบวนการ แหล่งกำเนิดขยะ การคัดแยกขยะ การกักเก็บขยะ การแปรรูปขยะ การขนถ่ายขยะ และการกำจัดขยะ รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง ในการตระหนักถึงปัญหาขยะ มลพิษต่างๆ และในส่วนของ การขนถ่ายขยะเรือนจำจะต้องมีการกำหนดเป็นมาตรการจัดการรอบความถี่ในการนำรถขนถ่ายเข้ามารับขยะภายในเรือนจำ รวมถึงต้องการประสานหน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบรถขนถ่าย ทั้งนี้ ในการพัฒนาขั้นต่อไปเรือนจำจะจัดตั้งกองขยะในส่วนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะ เช่น ถังขยะแบบแยกประเภท ถูขยะ และงบประมาณในการจัดซื้อรถขนถ่ายขยะ และต้องมีการจัดทำรูปแบบให้มาตรฐานสามารถครอบคลุมภารกิจทุกส่วนของเรือนจำในการจัดการขยะ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ โครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจลดภัยสิ่งแวดล้อม” รวมถึงการพัฒนาแบบต่างๆ ของการนำขยะมาแปรรูปให้มีความหลากหลาย โดยสามารถใช้งานได้จริงเหมาะสมสำหรับเรือนจำและสามารถลดค่าใช้จ่ายงบประมาณของเรือนจำในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เช่น ไม้กวาด แปรงขัดพื้น โคมไฟ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ปานพรม (2554) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนได้แก่ ความเข้าใจว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้และช่วยรักษาสภาพแวดล้อม การมีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอย ทักษะคิดด้านการปฏิบัติในการคัดแยกขยะมูลฝอย ความรู้ความเข้าใจของ ความหมายในการคัดแยกขยะมูลฝอย ภาชนะในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพียงพอ และเทศบาลตำบลคลองจิกควรตั้งงบประมาณให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง และต้องจัดหาถังแยกขยะให้เพียงพอ

3.2 แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะในแต่ละกระบวนการ พบว่า 1) กระบวนการด้านการวางแผน เรือนจำควร มีการปลูกจิตสำนึกให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง มีความตระหนักถึงมลพิษทางสิ่งแวดล้อม โดยมีการวางแผนจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ เรื่องขยะ การคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พริยา วัชรวิทย์ (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะ ของเทศบาลตำบล เมืองแกลง จังหวัดระยอง ผลจากการศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแกลงใช้ วิธีการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน มีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรใน องค์การให้มีความรู้เรื่องการจัดการขยะ และมีการวางแผนเป้าหมายในด้านการจัดการขยะมูลฝอยโดยมียุทธศาสตร์และโครงการเป็นตัว ขับเคลื่อน 2) กระบวนการด้านการดำเนินการ เรือนจำจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังในการลด และคัดแยกขยะ การกักเก็บขยะ โดยไม่ให้มีกลิ่นเหม็น การพัฒนาการแปรรูปขยะที่มีความหลากหลายขึ้น ในส่วนของการขนถ่ายขยะอย่าให้มีน้ำขยะขยะเรี่ยราดลง พื้น และต้องดำเนินการลดการตกค้างของขยะภายในเรือนจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ชูพันธ์ (2554) ซึ่งได้ทำการ วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีความพึง พอใจต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอยและด้านการแปรรูปและการนำ ขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการกำจัดขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบในการศึกษา เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย คือ ภาชนะที่รองรับขยะไม่ เพียงพอทำให้ขยะตกค้าง ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ประชาชนไม่นำขยะมูลฝอยไปวางไว้ที่จุด รวม ขยะมูลฝอย รถขนขยะมีสภาพรั่วซึมทำให้น้ำขยะมูลฝอยไหลออกจากรถส่งกลิ่นเหม็น 3) กระบวนการด้านการตรวจสอบ เรือนจำควรให้คณะทำงานหรือแต่งตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมาเพื่อดำเนินการตรวจสอบโดยเฉพาะ ทั้งนี้ให้ดำเนินการตรวจสอบเป็น ประจำทุกสัปดาห์ และ 4) กระบวนการด้านการกำหนดเป็นมาตรฐาน เรือนจำควรที่จะปรับปรุงมาตรฐานให้มีความครอบคลุมทุก ขั้นตอน และเหมาะสมกับสภาพปัญหาของเรือนจำในด้านการจัดการขยะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะในเรือนจำ ควรดำเนินการจัดโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการลด และ คัดแยกขยะให้ถูกวิธีให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง รวมถึงการปลูกจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังใน เรือนจำพิเศษธนบุรี ได้รับทราบ และควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง
2. ในการดำเนินงานของเรือนจำพิเศษธนบุรี ควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังขยะแบบแยกประเภท ถังขยะ รวมถึงการจัดหารถขนถ่ายขยะให้เป็นของเรือนจำเอง เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานของเรือนจำ
3. ในการจัดการขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี ควรให้มีกาขับเรื่องการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และการนำเศษขยะอินทรีย์ไปทำ น้ำหมักชีวภาพ EM เพื่อใช้ราดบ่อพักขยะหรือสถานที่กักเก็บขยะ ส่วนการแปรรูปขยะหรือการนำขยะไปรีไซเคิล ควรมีการพัฒนา รูปแบบที่หลากหลายขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าของงาน
4. ในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะในเรือนจำพิเศษธนบุรี ควรให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังตระหนักถึงผลเสียหรือผลกระทบ ของขยะต่อสภาพแวดล้อมของเรือนจำ รวมถึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเจ้าหน้าที่และตัวผู้ต้องขังเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเรือนจำพิเศษธนบุรีในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะอย่างยั่งยืน
2. ควรศึกษาวิธีการนำทฤษฎี PDCA ไปใช้ในกระบวนการด้านอื่นๆ เช่น การควบคุมและการแก้ไข บำบัด พื้นฟู พัฒนา พฤตินิสัยของผู้ต้องขัง เพราะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การฝึกอบรม ความมีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะพัฒนาด้านจิตใจ โดยใช้เครื่องมือดังกล่าวในการจัดการกระบวนการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพจิตใจ รักษา ระเบียบวินัย เกิดจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม และเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์.(2562).รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. [ออนไลน์].

เข้าถึงจาก: http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2019-03-01.

(สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2562).

กรณีการ ชูจันทร์. (2554). การศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จรรยา ปานพรม. (2554). การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน:เทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ณิชา บุณยสิทธิ์. (2560). นโยบายประชารัฐ : แนวทางการจัดการขยะในประเทศไทย. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

[ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-069.pdf>.

(สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562).

พริยา วัชรวิทย์. (2556). การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง.

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.ศ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). ข้อมูลตัวชี้วัดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนต่อวัน.

[ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: http://www.onep.go.th/env_data/2016/01_53/, 2561. (สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2562).

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เรียนที่นี่...

“ ได้รับความรู้จากอาจารย์หลายท่าน
ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านการวิจัย
และได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่หลากหลาย
สามารถนำไปพัฒนาสังคม
และองค์กรที่ทำงานได้ ”

นายไพรัช พลรักษ์
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พื้นที่ศาลายา

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
พื้นที่ศาลายา ภาคพิเศษ และ ภาคค่ำ
สมัครได้ตลอดเวลาที่ <https://rcim.rmutr.ac.th/> โทร. 092-442-8000

